

ELS FETS DE VILA-RODONA. JULIOL DE 1936

Josep Mañé i Gavalrà

L'estiu de 1936, com d'altres temporades, el passava a Vila-rodona amb els meus avis materns, Josep Gavalrà i Torredemer i Maria Tudó i Virgili, que vivien al segon pis de cal Boter, del carrer de les Hortes. Jo tenia llavors 15 anys.

Tinc un gran record d'ells, però especialment de la meva àvia. Era una gran dona que ens va ensenyar a compartir-ho tot. És que la seva fe era gran i mai la va perdre.

Els esdeveniments del juliol de 1936, en començar la guerra civil, la van marcar molt fonament per la impotència que va sentir en no poder salvar les monges i capellans del poble que havia acollit a casa seva: dues Germanes Carmelites i el Sr. Rector de la Parròquia, juntament amb el seu Vicari.

De tal manera la impressionaren, que una vegada s'hagueren endut les quatre persones a les que havíem donat hospitalitat, m'instà amb un interès extraordinari a què escrivís una memòria d'aquells fets desgraciats, perquè en quedés constància i no es tornessin a repetir mai més.

És per això que vaig fer-ho, i espero que ella, des del cel, n'estigui complaguda.

Volem fer una exposició breu dels fets esdevinguts els darrers dies de la vida dels sacerdots diocesans Josep Maria Escoda i Cedó, rector de Vila-rodona (Tarragona) i Àngel Camp i Thos, vicari de la mateixa parròquia, així com també de les religioses Gna. Refugi de Sant Angelo (Maria Roqueta i Serra) i mare Esperança de la Creu (Teresa Subirà i Santjaume), de la comunitat del Col·legi Mare de Déu del Carme de la mateixa vila, pertanyents a la Congregació de Carmelites Missioneres, les quals foren presoneres juntament amb el sacerdots i sacrificats tots, ells i elles, per la fe cristiana, a la Múnia (Barcelona) i a la carretera de l'Arrabassada (Barcelona), els dies 25 i 31 de juliol de 1936 respectivament.

Aquesta narració està escrita amb les intencions de pau, perdó i reconciliació que varen impulsar sempre el ministeri pastoral i docent dels sacerdots i de les religioses de la Parròquia de Santa Maria i del Col·legi de la Mare de Déu del Carme, de Vila-rodona, i per a presentar testimonis fidels i exemplars de la fe a la Comunitat Cristiana de la mateixa Vila:

*“RECORDEU-VOS D'AQUELLS DIRIGENTS VOSTRES QUE US EX-
POSARAN LA PARAULA DE DÉU, I TENINT PRESENT LA SEVA VIDA,
IMITEU-NE LA FE”.*

(Epístola als Cristians hebreus, capítol 13, versicle 7)

Presentarem aquí una història breu dels fets esdevinguts al poble de Vila-rodona, la setmana del 19 de juliol de l'any 1936 —inici de la Guerra Civil Espanyola 1936-39— als sacerdots de la Parròquia de Santa Maria, de la referida localitat, Rvds. Josep Maria Escoda i Cedó que actuava com a Rector, i Àngel Camp i Thos el qual exercia el càrrec de Vicari; així com també a les religioses Germanes Filomena¹, Antònia de la Verge del Lluc², Refugi³ i Mare Esperança⁴ (Superiora de la Comunitat de Carmelites Missioneres, fundades pel religiós carmelita P. Francesc Palau), les quals regentaven el Col·legi de la Mare de Déu del Carme de l'esmentada vila, que es trobava instal·lat al carrer Jacint Verdaguer núm. 7.

Com a nota aclaridora afegirem que la població de Vila-rodona pertany actualment al partit judicial de Valls i a la província civil de Tarragona; però que així com en l'actualitat ha passat a dependre eclesiàsticament de l'arquebisbat de Tarragona, en temps dels fets pertanyia a l'arxidiòcesi de Barcelona. La parròquia de Vila-rodona, el 1936, tenia 1.905 ànimes.

Els meus avis materns: Josep Gavalda i Torredemer, i Maria Tudó i Virgili, ja difunts (a. c. s.) i el que subscriu aquesta narració, Josep Mañé i Gavalda, ens trobàvem vivint al pis segon de la casa núm. 3-A de l'actual carrer de les Hortes de l'esmentada localitat de Vila-rodona. L'immoble pertanyia a la família Galofré-Calaf, que habitava el primer pis de l'edifici, el qual estava situat enfront de la casa rectoral o “abadia” construïda al costat del temple parroquial.

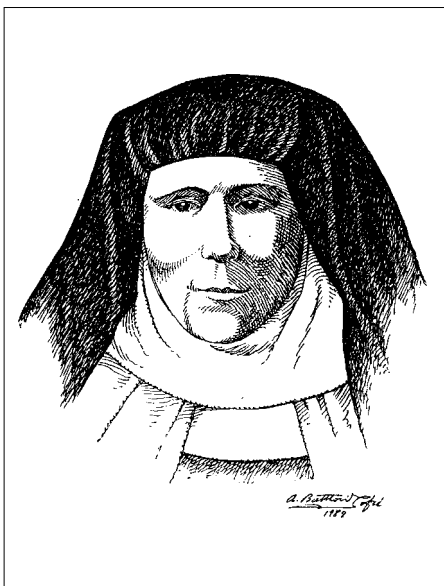
El dia 21 de juliol de 1936, dimarts, el meu avi havia consentit en donar allotjament a dues de les religioses del Col·legi de la Mare de Déu del Carme, expulsades del Centre docent pel Comitè Revolucionari de la localitat, després de confiscar-lo i clausurar-lo.

¹ Es desconeix el seu nom civil.

² Margarida Forteza i Forteza.

³ Maria Roqueta i Serra, natural de Gavarra (Lleida), Bisbat d'Urgell. Nascuda el 20.IV.1878. Féu la professió religiosa en 1899.

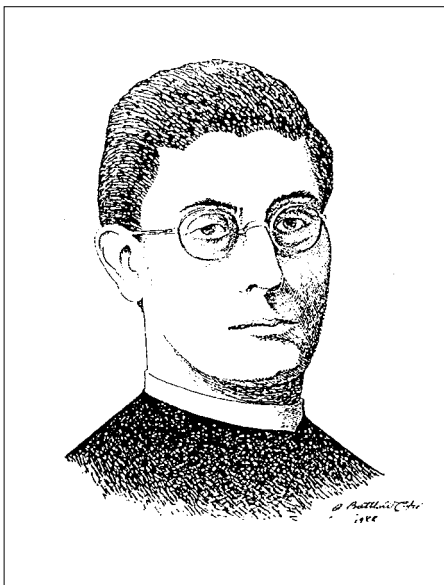
⁴ Teresa Subirà i Santjaume. Fins a la data s'ignoren la seva naturalesa i la data del naixement. Féu la professió religiosa en 1896.

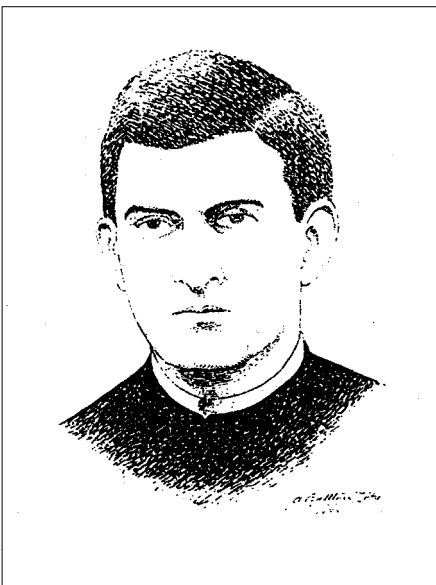
□ Mare Esperança de la Creu (Teresa Subirà Sant Jaume), † 1936

□ Germana Refugi de Sant Angelo (Maria Roqueta Serra), 1878-1936

□ Josep M. Escoda Cedó, prevere
(1895-1936)

□ Àngel Camp Thos, prevere
(1914-1936)

Eren les religioses Gna. Refugi i Gna. Antònia, que varen venir acompanyades de la senyora Carme Figuerola Giró, que es preocupà de buscar allotjament per a totes elles. Les altres dues religioses foren acompanyades per la mateixa senyora Figuerola a casa del Sr. Robert, conegut al poble amb el nom de “Robertó”.

El dia 22 de juliol, dimecres, trucà a la porta del nostre pis Mn. Josep M. Escoda, acompanyat del seu vicari Mn. Àngel Camp. Ens digué, molt afligit, Mn. Josep —al poble se'l coneixia per Mn. Josep— que el Comitè Revolucionari de la Vila havia confiscat l'església parroquial i la casa rectoral i els havia obligat a abandonar-les. Davant d'aquesta situació ens demanà per caritat si volíem donar-los allotjament a ell i al Sr. Vicari. En accedir els meus avis a la petició dels dos sacerdots diocesans, els membres del Comitè, que armats venien conduint a Mn. Josep i a Mn. Àngel, feren responsable el meu avi de la seva custòdia, i amb tot i que ell els assegurà que efectivament, es responsabilitzava de la guarda de les quatre persones allotjades al nostre habitatge (els dos sacerdots i les dues religioses), durant tot el temps que romangueren al pis, varen posar guàrdia armada permanent a la porta d'entrada de l'edifici així com a les seves rodalies.

Hem de fer notar que el senyor vicari Mn. Àngel Camp feia aproximadament un mes que, acabats els estudis del Seminari, havia cantat Missa, i la parròquia de Vila-rodona era la seva primera destinació.

En tenir notícies Mn. Josep que els meus avis tenien allotjades ja —en el seu reduït pis— a dues religioses, va sofrir gran pena, dient-nos que el perdonéssim, que si hagués sabut abans que teníem acollides dues religioses, ell no hauria trucat a la nostra casa. Però els meus avis li varen contestar que no patís, que ho feien amb molt de gust i que ja s'arreglarien.

Ara bé, abans d'entrar en el cos principal de l'escrit, he de demanar perdó a la meva àvia (a. c. s.) perquè, no obstant la seva reiterada insistència —mentre ella va viure— que jo narrés els fets per escrit quan eren recents, per causa de peresa no ho vaig portar a terme. Però en aquest Any Sant de la Redempció, he tingut remordiment i encara que no resultin tan minuciosos com haguessin estat de seguir la petició de la meva àvia, he resolt consignar-los en aquestes línies.

Com a fet més significatiu de l'estada dels dos preveres diocesans Mn. Josep M. Escoda, Rector de Vila-rodona i Mn. Àngel Camp, vicari de la mateixa Parròquia, així com de les dues religioses Carmelites Missioneres, germana Refugi i germana Antònia, en el nostre habitatge del 2n. pis del carrer de les Hortes núm. 3-A, de la mateixa localitat de Vila-rodona, recordem el següent:

1r. Que en una de les converses que solíem tenir conjuntament els que habitàvem el pis (els dos sacerdots, les dues religioses, els meus avis i alguna persona caritativa com la ja esmentada Carme Figuerola Giró, que al mateix temps de visitar-nos ens portava verdures i altres aliments i es preocupava que no ens faltés el necessari, Mn. Josep, després d'animar el seu Vicari i les religioses, els repetia aquestes paraules: “Tenim el cel a prop”,

i afegia que: “ell estaria joiós de poder donar la vida per la salvació de les ànimes del poble de Vila-rodona”.

2n. Tot i que per la ràdio ens assabentàvem dels esdeveniments tràgics d'aquells dies, que feien témer per la vida de les persones eclesiàstiques, i no obstant la intranquil·litat que nosaltres mateixos manifestàvem, Mn. Josep Escoda demostrava una integritat admirable, menjava amb més gana i deia que estava content perquè s'acomplien en ell les paraules de l'Evangeli:

“Feliços vosaltres quan us odiïn els homes i us bandegin i us expulsin i us insultin i facin córrer mala fama de vosaltres per causa del Fill de l'home. Alegreu-vos i salteu de joia aquell dia, perquè la vostra recompensa serà gran en el cel.” (Sant Lluç 6, 22-23).

3r. En més d'una ocasió —diverses vegades durant aquells dies— Mn. Josep Escoda invità el seu Vicari Mn. Àngel Camp⁵ a què es beneficiés d'un passí i intentés sortir d'aquella situació angoixosa aprofitant que era nou al poble i amb prou feines el coneixien, i així es traslladés a Barcelona. Mn. Àngel contestava sempre que “no volia abandonar el seu Rector i desitjava seguir la seva sort”.

4t. Les dues monges allotjades al nostre habitatge, Gna. Refugi i Gna. Antònia, tot i les males noves que en aquells dies es rebien sobre la sort de les persones religioses, animades sempre pel seu Rector Mn. Josep, varen manifestar en tot moment una gran fermesa i disposició per a “seguir com a Religioses el destí que la Providència tingués per a elles reservat”.

El mateix es podria dir de les altres dues religioses acollides a casa de la família “Robertó”, germana Filomena i Mare Esperança, que en aquell temps era la Superiora de la Comunitat.

5è. Que el dia 23, dijous, a la nit, es començaren a sentir uns cops extraordinàriament sorollosos juntament amb veus fortes, i gran aldarull i cridòria; s'estava portant a terme la destrucció de l'església parroquial. Els altars, les imatges, els objectes de culte foren destrossats i traslladats en camions al proper riu Gaià per a formar una foguera que ho consumís tot.

Mn. Josep, en sentir aquell espantós soroll que en principi no encertàvem què podia ser, es posà intranquil, i quan es va cerciorar que es tractava de la destrucció i cremada del temple parroquial, va dir amb decisió que volia anar a defensar-lo.

Els meus avis i les religioses intentaven, en va, dissuadir-lo del propòsit perquè es podia dir sense cap dubte que si hagués sortit de casa en aquells moments de bogeria —cas de

⁵ Mn. Àngel Camp i Thos nasqué a Sant Hilari Sacalm (província i diòcesi de Girona) el 1914. Mn. Josep M. Escoda i Cedó nasqué a Prasdip (província de Tarragona i diòcesi de Tortosa), el 1895, i prengué possessió de la Parròquia de Vila-rodona el 1934.

passar inadvertit a la vigilància que, com s'ha dit, estava sotmès el nostre habitatge dia i nit— quan la turba, en aquells moments exaltada sense saber què es feia, s'hagués adonat de la seva presència l'hauria mort implacablement. Doncs bé, tot i escoltant aquestes reflexions tan clares, Mn. Josep contestava que la seva missió era defensar els béns de la Parròquia que tenia encomanada, i que si el mataven en el seu intent, moriria complint amb el seu deure. I veient que davant el seu decidit propòsit no valien les reflexions de cap gènere, el meu avi es veié obligat a tancar la porta del pis amb clau, que va guardar en lloc segur.

Llavors, Mn. Josep, en veure frustrat el seu intent, es va desmaiar i el retiràrem a la seva habitació. Tornat en si, pregaria a Déu misericordiós i li demanaria perdó pels sacrilegis que s'estaven cometent i aquesta vegada, d'una manera privada, tornaria a oferir la seva vida per les ànimes de la Parròquia que tenia encomanada.

El divendres 24 de juliol de 1936, a les quatre de la tarda, vingueren els del Comitè local per fer-se càrrec dels presos, o sigui dels dos preveres i de les dues religioses que havien estat allotjades i custodiades en el nostre pis. A ells es varen unir les dues religioses que estaven allotjades a “cal Robertó”, és a dir la Gna. Filomena i la Mare Esperança, que com s'ha dit era la Superiora de la Comunitat.

Els feren pujar a tots —les sis persones: els dos sacerdots i les quatre religioses— a un automòbil gran en el qual hi cabia, a més del conductor, un vigilant que tenia sempre l'arma a la mà. Aquest cotxe anava precedit per un altre amb personal armat i seguit per un tercer automòbil amb membres del Comitè, també armats. En arribar a un lloc anomenat les Quatre Carreteres, es detingueren i després de discutir els membres del Comitè entre ells, reprengueren la marxa fins a la població de Vilafranca del Penedès. En arribar a Vilafranca, el Comitè d'aquella localitat i alguns membres de l'Ajuntament preguntaren als sacerdots i a les germanes si eren religiosos, i Mn. Josep respongué per tots amb aquestes paraules: “Per això ens han portat”.

Els sacerdots pernoctaren al calabós de l'Ajuntament, però les monges pogueren quedar allotjades a casa de la família Rosés que tenia un establiment de cansaladeria a la mateixa ciutat. Això es pogué aconseguir gràcies a la senyora Antònia Buixens de Virgili, de Vila-rodona (mare de les germanes Josepa i Antònia Virgili). Aquesta senyora, la casa de la qual era coneguda amb el nom de Ca la Castells, interessà com pogué prop dels seus parents de Vilafranca del Penedès, els senyors Rosés abans esmentats, l'allotjament de les religioses. L'Alcalde de Vilafranca també intervingué en aquesta gestió per ser al·legat a la família Rosés.

Les quatre religioses romangueren allotjades a l'hospitalària casa de la família Rosés des del 24 de juliol de 1936 fins al 31 del mateix mes, data en què començà a circular el primer tren cap a Barcelona. És de justícia fer notar aquí l'admirable fermesa de la senyora Rosés i restants persones de la família, perquè durant els dies que estigueren albergades a casa seva les monges, els membres del Comitè anaven a la nit a buscar-les. La senyora Rosés, amb serenitat i energia els responia sempre que de cap manera no aconseguirien emportar-

se les religioses perquè el senyor Alcalde les hi havia deixat per custodiar-les i que si ho intentaven a la força, primer haurien d'emportar-se a ella i als seus familiars (les monges no sentien res, però s'adonaven que les filles de la senyora Rosés, en aquestes circumstàncies, ploraven davant la gravetat de la situació, veient que els membres del Comitè Revolucionari de Vilafranca del Penedès anaven armats i amb ganes d'aconseguir el seu propòsit). Gràcies a aquesta actitud exemplar de la senyora Rosés, les religioses pogueren estar ben allotjades i ateses a casa seva fins al 31 de juliol de 1936, data en què marxaren a Barcelona en tren, en restablir-se els serveis de ferrocarril interromputs des del principi de la Guerra Civil.

Els sacerdots Mn. Josep M. Escoda i Cedó, pvre. Rector de Vila-rodona i el seu Vicari Mn. Àngel Camp i Thos, pvre., foren trets del calabós de l'Ajuntament de Vilafranca del Penedès la nit del 25 al 26 de juliol de 1936, i conduïts fins a les immediacions del poble de la Múnia (partit judicial de Vilafranca del Penedès i província de Barcelona), on foren sacrificats per la fe cristiana.

De les quatre Religioses que emprengueren el viatge cap a Barcelona en tren el 31 de juliol de 1936, dues d'elles (la germana Filomena i la germana Antònia) pogueren sobreviure perquè trobaren una família amiga que les acollí i amagà. Però la Mare Esperança i la germana Refugi no pogueren trobar hospitalitat i foren denunciades i preses per membres del Comitè de la barriada del Coll, i el mateix dia 31 de juliol de 1936 foren conduïdes a la carretera de l'Arrabassada, que es troba a la sortida de Barcelona, i moriren també sacrificades per la fe cristiana.

Tot el que s'ha exposat s'ha escrit únicament amb la finalitat que serveixi per a la història de l'Església del nostre país a la major glòria de Déu i profit de les ànimes.